

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.4.6>

О. А. Руденко

кандидат юридичних наук,
викладач юридичних дисциплін

Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола

ЗМІНА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ СПРАВ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ЇХ ПЕРЕДАЧІ ІНШОМУ СУДУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Статтю присвячено дослідженню такої підстави для передачі цивільних справ іншому суду для розгляду і вирішення як зміна їх територіальної підсудності. Обґрунтовано, що під зміною територіальної підсудності справ слід розуміти наділення іншого органу судової влади повноваженням розглядати справи, підсудну суду, що не може з об'єктивних причин здійснювати правосуддя під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, боротьбою з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами.

Зазначено, що вперше на законодавчому рівні зміну територіальної підсудності справ було передбачено у Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII. Зроблено висновок про те, що нині положення ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII в редакції Закону України «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ» від 03.03.2022 № 2112-IX містять ряд недоліків, у тому числі понятійного і термінологічного характеру.

Аргументовано, що зміна територіальної підсудності справ не може здійснюватися шляхом її передачі іншому органу судової влади, а полягає у наділенні іншого суду повноваженнями розглядати справи суду, територіальна підсудність справ якого змінюється. Обґрунтовано, що поняття «передача справ» та «зміна територіальної підсудності справ» не можуть сприйматися як тотожні. Вказано на необґрунтованість використання законодавцем у ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII словосполучення «територіальна підсудність суду». Зроблено висновок про те, що територіальна підсудність справ може змінюватися лише законом. Доведено, що змінена територіальна підсудність судових справ не може відновлюватися, а повинна визначатися без урахування положень акта, що її змінив, після того, як перестали існувати обставини, що стали підставою для зміни територіальної підсудності.

З метою удосконалення правового регулювання передачі справи до іншого суду у зв'язку зі зміною підсудності запропоновано внести зміни і доповнення до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII та Цивільного процесуального кодексу України.

Ключові слова: підсудність, зміна територіальної підсудності, передача справи, припинення роботи суду, цивільне судочинство.

Постановка проблеми. У цивільному судочинстві правила територіальної юрисдикції (підсудності), передбачені у статтями 26-30 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [1], розмежовують компетенцію судів першої інстанції щодо розгляду і вирішення справ залежно від території, на яку поширю-

ються їх повноваження. Утім, особи, які звертаються за захистом, не завжди правильно визначають орган судової влади, до підсудності якого віднесено розгляд їх справ. Окрім цього, можуть виникати обставини, за яких суд не має можливості вирішити спір, підсудний йому відповідно до закону. У таких випадках

з метою забезпечення права кожного на справедливий суд і виконання завдання цивільного судочинства справа підлягає передачі з суду, якому вона підсудна, до іншого органу судової влади.

Слід сказати, що у цивільному судочинстві підстави для направлення справи до іншого суду визначено у ч. 1 ст. 31 ЦПК України, відповідно до якої суд передає справу на розгляд іншому суду, якщо: 1) справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду; 2) після задоволення відводів (самовідводів) чи з інших підстав неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи; 3) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який розглядав справу. Зі змісту ч. 1 ст. 31 ЦПК України випливає, що перелік підстав для передачі справи є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Утім, у законах України передбачено ще одну підставу для передачі справи, в тому числі цивільної, на розгляд іншому суду – зміну підсудності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремих аспектів передачі справи іншому суду для розгляду у зв'язку зі зміною підсудності у своїх працях торкалися І.В. Андронов [2], М.П. Баб'юк [3], А.Х. Джавадов [4], А.П. Задорожна [5], Д.М. Моїсеєнко [6], С.О. Короєд [7], О.Г. Привиденцев [8], М.І. Смокович [9] та ін. Зазначені науковці досліджуване питання вивчали в контексті аналізу реалізації правил територіальної юрисдикції (підсудності), підстав та порядку передачі справи з одного суду до іншого або особливостей здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану. Утім, зміні підсудності як підставі для передачі справи іншому суду для розгляду і вирішення не було присвячено окремого дослідження, що свідчить про актуальність наукових розвідок у цій сфері.

Мета статті – на основі аналізу результатів наукових досліджень сучасного стану правового регулювання зміни підсудності як підстави для передачі цивільної справи іншому суду виявити існуючі проблеми, в тому числі понятійного і термінологічного характеру, та запропонувати шляхи їх вирішення для удосконалення цивільного процесуального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Слід сказати, що вперше зміну підсудності як підставу для передачі справи іншому суду було передбачено у ч. 1 ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII [10]. У ній законодавець змінив територіальну підсудність судових справ, підсудних судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя судам, та забезпечив розгляд цивільних справ, підсудних цим судам, – місцевими загальними судами міста Києва, що визначаються Апеляційним судом міста Києва, а цивільних справ, підсудних загальним апеляційним судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, – Апеляційним судом міста Києва. Усі цивільні справи, що перебували у провадженні судів, розташованих на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, та розгляд яких не закінчено підлягали передачі судам відповідно до встановленої цим Законом підсудності, протягом десяти робочих днів з дня набрання ним чинності або з дня встановлення такої підсудності [10]. Надалі таку підставу для передачі справ, підсудних судам, розташованим у районі проведення антитерористичної операції, іншим судам, визначеним Головою Верховного Суду, було закріплено у ст. 1 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12.08.2014 № 1632-VII [11]. Можливість зміни законами України територіальної підсудності справ, що перебувають у провадженні судів, які функціонують на території, на якій введено воєнний стан, закріплено у ч. 3 ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, але без вказівки на те, що така зміна підсудності є підставою для передачі справи іншому суду [12]. У вказаних нормативно-правових актах зазначено, що підсудність змінюється у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя судами, яким підсудні справи відповідно до закону.

Окремо слід зупинитися на тому, що Закон України «Про судоустрій і статус

суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII в редакції, що діяла до 06.03.2022, не передбачав ні зміни підсудності справи, ні підстав для цього, а лише у ч. 7 ст. 147 визначав порядок припинення роботи суду у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду [13]. Саме припинення роботи суду відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 31 ЦПК України є підставою для передачі справи з одного суду до іншого і лише у тому випадку, якщо воно відбулося з підстав, визначених законом. При чому відповідно до ч. 5 ст. 31 ЦПК України у разі припинення роботи суду усі справи, що перебували у його провадженні, невідкладно направляються до суду, визначеного рішенням про припинення роботи суду, а якщо такий суд не визначено – до суду, що найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено [1].

Законом України «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судову устрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ» від 03.03.2022 № 2112-IX ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судову устрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII викладено у новій редакції, відповідно до якої у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, а у разі неможливості здійснення Вищою радою правосуддя такого повноваження – за розпорядженням Голови Верховного Суду, змінюється територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється

[14]. Як видно, нині чинний Закон про судову устрій і статус суддів не передбачає ні переліку обставин, що можуть спричинити припинення роботи суду, ні порядку прийняття рішення про це. Разом із тим, припинення роботи суду законодавець називає однією з підстав для переведення або відрядження судді до іншого суду (п. 1 ч. 2 ст. 53, ч. 1 ст. 55 Закону України «Про судову устрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [13]).

З приводу внесення змін до ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судову устрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII С.О. Короєд зазначив, що «ці законодавчі приписи впливають з положень Конституції України, яка забороняє в умовах воєнного або надзвичайного стану обмеження права на судовий захист (а точніше – права на доступ до правосуддя) (статті 55, 64 Конституції)» [7, с. 65]. Схожу думку висловив М.І. Смокович, який вказав, що «прийняття цього Закону пов'язано з необхідністю організаційного забезпечення безперервної діяльності судів та безперервного здійснення правосуддя в Україні, що включає умови «воєнного або надзвичайного стану», «військових дій», «стихійного лиха», «боротьби з тероризмом» або іншими надзвичайними обставинами» [9, с. 453]. Утім, правове регулювання порядку зміни територіальної підсудності справ містить ряд недоліків, тому числі термінологічного характеру.

Так, у ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судову устрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII зазначено, що зміна територіальної підсудності справ здійснюється шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або до іншого визначеного суду, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, або за розпорядженням Голови Верховного Суду. Зі змісту викладеного випливає, що законодавець зміну територіальної підсудності справ розуміє як її передачу з одного суду до іншого. Із таким підходом погодитися не можна з огляду на таке.

У науковій літературі усталеним є підхід до розуміння поняття «підсудність справи», відповідно до якого під нею слід

розуміти властивість справи бути розглянутою лише певним судом. Водночас зі змісту п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК України випливає, що законодавець ототожнює територіальну юрисдикцію та підсудність, а тому останню слід також визначати як повноваження суду розглядати певну справу. Отже, підсудність – це залежність між справою і судом, відповідно до якої справа може розглядатися лише певним судом, до повноважень якого віднесено її вирішення. Цілком зрозуміло, що таку залежність можна змінити тільки шляхом її визначення іншому органу судової влади. Додатково слід сказати, що згідно з цивільним процесуальним законодавством України передачі підлягає справа, а не підсудність.

О. Єфімов зміну підсудності визначив як процесуальні дії з передачі справи, прийнятої без порушення правил про підсудність, для провадження в іншому суді [15, с. 38]. Схоже визначення запропонувала Г.Л. Осокіна, за переконанням якої зміною підсудності є передача цивільної справи на розгляд з одного суду до іншого всупереч встановленим правилам про підсудність [16, с. 32–33]. Такі підходи видаються суперечливими, оскільки передача справи до іншого суду за своєю суттю є наслідком зміни її територіальної підсудності. Такий висновок логічно випливає з положень ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII, що підставою для направлення справи іншому суду для розгляду і вирішення називає прийняття уповноваженим на це органом рішення про зміну територіальної підсудності справи. З огляду на вищевикладене під зміною територіальної підсудності справи слід розуміти визначення органу судової влади, у якому розглядатимуться справи, підсудні іншому суду відповідно до закону, у зв'язку з неможливістю здійснення ним правосуддя.

У ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII законодавець вживає словосполучення «територіальна підсудність суду», що є не зовсім правильним. Так, з точки зору лексикології слово «підсудний» означає «який підлягає суду, має

розглядатися в суді» [17], тобто йдеться про конкретний суд. Як було показано вище, структурними елементами підсудності є цивільні справи та повноваження. Наприклад, у ст.ст. 26–28 ЦПК України вживається словосполучення «підсудність справи», тобто вказується на властивість справи бути розглянутою певним судом. Водночас у п. 1 ч. 1 ст. 31 ЦПК України зазначено, що однією з підстав для передачі справи є її належність до територіальної юрисдикції (підсудності) суду. У цьому випадку йдеться про підсудність суду, але знову ж таки справи. З цього приводу у літературі справедливо зауважено, що більшість визначень поняття «підсудність» у цивільному процесі починається з вказівки саме на цивільні справи, що як структурний елемент підсудності характеризуються наявністю індивідуалізуючих ознак, що спрямовані на визначення конкретного органу судової влади для розгляду і вирішення спору [5, с. 52]. З огляду на це словосполучення «територіальна підсудність суду» не узгоджується з усталеними у науці поглядами на розуміння підсудності.

Окремо слід зупинитися на тому, що підставою для передачі справи іншому суду законодавець називає рішення Вищої ради правосуддя або розпорядження Голови Верховного Суду про зміну підсудності судових справ, що можуть бути прийняті у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин. Такий підхід законодавця видається не зовсім правильним, оскільки територіальна юрисдикція (підсудність) визначається законом, а тому, думається, повинна змінюватися законом, а не адміністративним актом Вищої ради правосуддя чи Голови Верховного Суду. Так, саме законом було змінено територіальну підсудність цивільних справ, підсудних судам, що розташовані на тимчасово окупованих територіях, у районі проведення антитерористичної операції (абз. 2 ч. 1 ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII [10], ст. 1 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження

у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12.08.2014 № 1632-VII [11]). Окрім цього, Д.М. Моїсеєнко правильно зазначив, що положення ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII не узгоджуються з ч. 3 ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII, яка передбачає, що лише законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в судах, розташованих на території, на якій введено воєнний стан [6, с. 367].

У літературі справедливо зауважено, що зміна підсудності має тимчасовий, мінливий характер, оскільки діяльність суду, підсудність справ якого була визначена іншому суду, згодом може відновитися [5, с. 133-134]. Разом із тим, на законодавчому рівні не регламентовано порядок визначення територіальної підсудності судових справ у тому разі, якщо перестали існувати обставини, що викликали зміну підсудності відповідно до ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 02.06.2016 № 1402-VIII. Нині Головою Верховного Суду приймаються розпорядження про відновлення територіальної підсудності судових справ, зміненої раніше прийнятим розпорядженням [18]. Такий підхід видається не зовсім правильним, оскільки слово «відновлювати» означає «надавати попереднього вигляду чому-небудь пошкодженому, зіпсованому, зруйнованому; приводити до попереднього стану; поновлювати; установлювати те, що було ліквідовано» [17]. Утім, як було доведено вище, зміна підсудності справи зводиться до наділення іншого органу судової влади повноваженням розглядати справу, підсудну суду, що не може з об'єктивних причин здійснювати правосуддя. З огляду на це, як уявляється, після того, як перестануть існувати обставини, що унеможливили здійснення правосуддя, територіальна підсудність судових справ повинна визначатися без урахування положень рішення Вищої ради правосуддя чи розпорядження Голови Верховного Суду, що змінили територіальну підсудність справ.

Деякими науковцями було висловлено свої зауваження до положень ч. 7 ст. 147

Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. Так, М.І. Смокович вказував на необґрунтованість позиції законодавця щодо визначення територіального «адресата» (на розгляд якого передаються судові справи) як «найбільш територіально ближнього» до того суду, від якого ці справи передаються». На думку науковця, неправильно передавати справу до суду, що найбільш територіально ближений до того, який перебуває у зоні бойових дій або окупації, оскільки останній може дуже швидко опинитися у зоні бойових дій, а тому «віддаленість суду як «отримувача» судових справ до зони ризику і небезпеки має бути предметом розсуду, передусім, Голови Верховного Суду та Вищої ради правосуддя, а не предметом імперативного законодавчого унормування тощо» [9, с. 453-454]. Така позиція видається не зовсім зрозумілою, оскільки у ч. 7 ст. 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зазначено, що справу може бути передано не лише до того органу судової влади, що є найбільш територіально ближеним до суду, який не може здійснювати правосуддя, а й до будь-якого іншого суду, що визначається рішенням Вищої ради правосуддя або розпорядженням Голови Верховного Суду.

А.П. Задорожна запропонувала внести зміни у законодавство, у яких надати особам до прийняття рішення чи розпорядження про зміну територіальної підсудності право звертатися з позовом (заявою) до того функціонуючого суду, який є найбільш територіально ближеним до суду, який не може здійснювати правосуддя [19, с. 255]. З такою думкою погодитися не можна, оскільки чинне законодавство України не визначає які органи судової влади слід вважати найбільш територіально ближеними. Окрім цього, уявляється, реалізація цієї пропозиції на практиці може мати наслідком розгляд справ, підсудних суду, що не може з об'єктивних причин здійснювати правосуддя, різними органами судової влади. Водночас, видається, на законодавчому рівні слід передбачити, що для розгляду справ, підсудних суду, що не може здійснювати правосуддя, може бути визначено той орган

судової влади, що має можливість виконувати покладені на нього повноваження.

Висновки і пропозиції. Отже, закріплення на законодавчому рівні зміни територіальної підсудності справ як підстави для їх передачі іншому суду забезпечує доступ до правосуддя за умов, коли органи судової влади, до повноважень яких за правилами територіальної юрисдикції віднесено розгляд справ, з об'єктивних причин не можуть виконувати покладені на них функції під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, боротьбою з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами.

З метою удосконалення правового регулювання передачі справи до іншого суду у зв'язку зі зміною підсудності слід внести такі зміни і доповнення до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII та ЦПК України:

– частину 7 статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII викласти у такій редакції: «У разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами законом може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, шляхом її визначення суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. Зміна територіальної підсудності справ суду є підставою для передачі усіх справ, що перебували на його розгляді, суду, визначеному законом. Після припинення існування обставин, що унеможливили здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин, визначення територіальної підсудності справ відбувається без урахування положень закону, яким було змінено територіальну підсудність справ»;

– пункт 3 частини 1 статті 31 ЦПК України викласти в такій редакції: «ліквідовано суд, який розглядав справу, або змінено територіальну підсудність справ суду»;

– частину 5 статті 31 ЦПК України викласти в такій редакції: «У разі лікві-

дації суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом, а якщо такий суд не визначено – до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено, а у разі зміни територіальної підсудності справ – до суду, визначеного відповідним законом.

Думається, внесення таких змін сприятиме виконанню завдання цивільного судочинства та забезпеченню права кожного на справедливий суд.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 25.12.2022)
2. Андронов І.В. Підсудність цивільних справ в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 1 (42). С. 27–32. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/986/1351>
3. Баб'юк М.П., Руденко О.А. Підстави та порядок передачі справи з одного суду до іншого у цивільному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 90. С. 11–18. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15616>
4. Джавадов Хикмет Аловсат оглы. Подсудность гражданских дел: понятие, виды, перспективное регулирование. *Право.ua*. 2017. № 2. С. 137–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravo_2017_2_24
5. Задорожна А.П. Підсудність у цивільному процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 // Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України. Київ, 2018. 250 с.
6. Моїсеєнко Д.М. Цивільне судочинство: доступ в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Вип. 71. С. 366–369. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/263498/259747>
7. Короєд С.О. Проблема відновлення втраченого незакінченого судового провадження в цивільній справі при зміні територіальної підсудності в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 63–68. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/2_2022/10.pdf

8. Привиденцев О.Г. Особливості здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 1 (42). С. 54–57. URL: http://pjuv.nuoua.od.ua/v1_2022/12.pdf
9. Смокович М.І. Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: до питання законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. Вип. 70. С. 450–455. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/259365/256007>
10. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 25.12.2022)
11. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції: Закон України від 12.08.2014 № 1632-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18#Text> (дата звернення: 25.12.2022)
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.12.2022).
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20220101#n1452> (дата звернення: 25.12.2022)
14. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ: Закон України від 03.03.2022 №2112-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#n5> (дата звернення: 25.12.2022)
15. Єфімов О. Правові засади підсудності цивільних справ. *Юридична Україна*. 2015. № 6. С. 29–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2015_6_7
16. Осокіна Г. Л. Подведомственность и подсудность дел гражданского судопроизводства : учеб. пособ. Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1993. 40 с.
17. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
18. Про відновлення територіальної підсудності судових справ судів Чернігівської області: розпорядження Голови Верховного Суду від 04.05.2022 №27/0/9-22. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rozporyadjennya/27_rozp_04_05_2022.pdf (дата звернення: 25.12.2022)
19. Задорожна А.П. Зміна підсудності цивільних справ в умовах воєнного стану. *Theoretical and science bases of actual tasks. Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference*. Лісабон, Португалія. 14-17 червня 2022 року. URL: <https://isg-konf.com/theoretical-and-science-bases-of-actual-tasks-two/>

Rudenko O. Changing the territorial jurisdiction of cases as a basis for their transfer to another court in civil proceedings

The article is devoted to the study of such a basis for the transfer of civil cases to another court for consideration and resolution as a change in their territorial jurisdiction. It is substantiated that the change in the territorial jurisdiction of cases should be understood as granting another body of judicial power the authority to consider cases, the defendant of a court that cannot, for objective reasons, administer justice during a state of war or emergency, in connection with a natural disaster, the fight against terrorism or other extraordinary circumstances.

It is noted that for the first time at the legislative level, a change in the territorial jurisdiction of cases was provided for in the Law of Ukraine "On Ensuring the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime in the Temporarily Occupied Territory of Ukraine" dated April 15, 2014 No. 1207-VII. It was concluded that the current provisions of Part 7 of Art. 147 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" dated 02.06.2016 No. 1402-VIII as amended by the Law of Ukraine "On Amendments to Part Seven of Article 147 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" dated 03.03. 2022 No. 2112-IX contain a number of shortcomings, including conceptual and terminological ones.

It is argued that changing the territorial jurisdiction of cases cannot be carried out by transferring it to another body of judicial power, but consists in giving another court the authority to consider the cases of the court whose territorial jurisdiction is changing. It is substantiated that the concepts of "transfer of cases" and "change of territorial jurisdiction of cases" cannot be perceived as identical. The unreasonableness of the use by the legislator in Part 7 of Art. 147 of the Law of Ukraine "On the Judiciary and the Status of Judges" dated

02.06.2016 No. 1402-VIII, the phrase "territorial jurisdiction of the court". It was concluded that the territorial jurisdiction of cases can be changed only by law. It has been proven that the changed territorial jurisdiction of court cases cannot be restored, but must be determined without taking into account the provisions of the act that changed it, after the circumstances that became the basis for the change of territorial jurisdiction ceased to exist.

In order to improve the legal regulation of the transfer of a case to another court in connection with a change of jurisdiction, it is proposed to introduce amendments and additions to the Law of Ukraine "On the Judicial System and the Status of Judges" dated June 2, 2016 No. 1402-VIII and the Civil Procedure Code of Ukraine.

Key words: *jurisdiction, change of territorial jurisdiction, case transfer, termination of court work, civil proceedings.*